

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

І Н С Т Р У К Ц І Я

№ 47

**з охорони праці
при роботі на екскаваторі та тракторі**

м. Суми

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказ ректора
від 18.01.2024 р.
№ 0034-I

І Н С Т Р У К Ц І Я № 47

З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ РОБОТІ НА ЕКСКАВАТОРИ ТА ТРАКТОРИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Дія інструкції поширюється на всіх працівників, які керують екскаваторами та/або тракторами (далі – спецтехніка).

1.2. До керування спецтехнікою допускаються працівники (далі – машиністи) не молодше 18 років, які пройшли медичний огляд, вступний та первинний інструктажі з питань охорони праці та пожежної безпеки, а також мають посвідчення на право керування даним типом спецтехніки.

1.3. Машиністи повинні один раз на 3 місяці проходити повторні інструктажі з питань охорони праці, а при виконанні разових робіт, безпосередньо не пов'язаних із посадовими обов'язками або обов'язками за спеціальністю, – цільовий інструктаж відповідно до характеру виконуваної роботи.

1.4. Один раз на рік машиністи повинні проходити перевірку знань відповідних нормативних актів з охорони праці та пожежної безпеки.

1.5. Кожен машиніст під час виконання своїх трудових обов'язків повинен:

– виконувати тільки ту роботу, яка передбачена робочими інструкціями або доручена йому керівником;

– дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку;

– знати будову, технічні характеристики та вміти керувати відповідним типом спецтехніки;

– знати Правила дорожнього руху України;

– дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території університету;

– знати і виконувати вимоги правил пожежної безпеки, знати місця знаходження первинних засобів пожежогасіння та уміти ними користуватися;

– знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги санітарно-гігієнічних норм і правил, вміти надавати домедичну допомогу;

– користуватися передбаченими засобами колективного та індивідуального захисту.

1.6. Основними шкідливими та небезпечними виробничими факторами, які за певних обставин можуть призвести до травматизму чи професійних захворювань, є такі:

– деталі та вузли спецтехніки, що рухаються чи обертаються;

– гарячі поверхні двигуна, системи охолодження, глушника тощо;

– відпрацьовані гази в результаті згоряння паливно-мастильних матеріалів;

– підвищена або знижена температура повітря;

– підвищене фізичне навантаження.

1.7. Працівник безоплатно забезпечується спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту (ЗІЗ) відповідно до діючих Типових галузевих норм чи норм, передбачених Колективним договором.

1.8. Уся спецтехніка, яка експлуатується, повинна пройти технічний огляд та відповідати вимогам діючих нормативних документів.

1.9. Працівник має право відмовитися від роботи, якщо умови її виконання створюють загрозу його здоров'ю або життю чи суперечать вимогам нормативних актів з охорони праці.

1.10. За порушення вимог цієї інструкції працівник несе адміністративну, дисциплінарну та карну відповідальність згідно діючого законодавства України.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

2.1. Машиніст перед початком роботи повинен:

– одягнути та привести до ладу передбачений для виконання роботи спецодяг, спецвзуття та ЗІЗ;

– отримати завдання у керівника робіт;

– ознайомитися з зоною виконання робіт, рельєфом місцевості, з'ясувати і встановити місцезнаходження комунікацій, ліній електропередач;

– переконатися в достатній освітленості робочого місця; якщо освітленість робочого місця недостатня або несправні освітлювальні пристрої, доповісти про це безпосередньому керівнику для вжиття відповідних заходів;

– зовнішнім оглядом переконатися у повній справності техніки і перевірити її технічний стан.

2.2. При перевірці технічного стану техніки необхідно звертати особливу увагу на наступне:

– справність двигуна, гальмової системи, рульового управління, ходової частини, муфти зчеплення;

– справність паливних баків, паливопроводів і карбюратору;

– рівні палива і масла, охолоджувальної рідини;

– стан акумуляторної батареї;

– справність систем звукової та світлової сигналізації (приступати до роботи з несправними сигнальними пристроями забороняється);

– наявність необхідного інструменту і пристосувань;

– наявність медичної аптечки і вогнегасника.

2.3. При огляді акумуляторної батареї необхідно:

– перевірити щільність контакту наконечників проводів з вивідними клемми;

– прочистити вентиляційні отвори в пробках елементів;

– перевірити рівень електроліту, при необхідності долити дистильовану воду.

Рівень електроліту повинен бути на 10 – 15 мм вище захисного щитка, встановленого над сепараторами. Електроліт, пролитий на поверхню батареї, слід витирати чистою ганчіркою змоченою розчином нашатирного спирту концентрованої соди (10 процентним розчином). Слід остерігатися попадання електроліту на тіло, одяг, взуття, оскільки в електроліті міститься сірчана кислота, що руйнує матеріал одягу та може спричинити опіки.

2.4. Перед запуском двигуна необхідно виконати наступні дії:

– переконатися у відсутності сторонніх предметів на обертових деталях двигуна, коробки передач і задньому мосту, а також в захисних кожухах;

– переконатися, що важіль перемикання швидкостей знаходиться в нейтральному положенні;

– протерти насухо всі зовнішні частини екскаватора, на які потрапили паливо або масло, щоб уникнути можливого займання останніх;

– переконатися, що всі обертові деталі (зубчасті, ланцюгові та пасові передачі, маховики тощо) огорожені кожухами (пуск техніки при знятих кожухах не допускається).

2.5. Забороняється користуватися відкритим вогнем для підігріву двигуна при його заведенні, а також експлуатувати спецтехніку при наявності протікання в паливній або в

масляній системах. Підігрів масла дозволяється проводити тільки в спеціальних маслогрійниках.

2.6. Заправляти спецтехніку паливом та доливати (замінювати) мастило слід тільки при достатньому освітленні. У разі крайньої необхідності допускається заправка при місцевому електроосвітленні (від мережі або акумулятора). Заправку паливом дозволяється проводити тільки при вимкненому та повністю зупиненому двигуні. Посуд та інвентар для заправки паливно-мастильними матеріалами необхідно зберігати в спеціальному ящику з кришкою, що щільно закривається.

2.7. При запуску пускового двигуна намотувати пусковий шнур на руку не дозволяється. Для запобігання травми при зворотному ударі охоплювати заводну рукоятку потрібно рукою так, щоб всі пальці руки були з одного боку.

2.8. Після пуску двигуна необхідно перевірити роботу ковшового ланцюга, конвеєра, механізму підйому та опускання робочого органу та інших механізмів.

2.9. При виявленні несправностей у роботі спецтехніки чи загрози безпечному проведенню роботи у разі неможливості усунення їх своїми силами необхідно доповісти про це безпосередньому керівнику і до роботи не приступати. Дозволяється приступати до роботи тільки після усунення виявлених недоліків.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС РОБОТИ

3.1. Майданчик, на якому працюватиме спецтехніка, повинен бути добре спланованим, освітленим і забезпечувати достатній огляд фронту робіт.

3.2. Під час роботи машиніст зобов'язаний:

- бути уважним, не відволікатися та не відволікати інших працівників;
- пересуватися по будівельному майданчику і виконувати роботу тільки в місцях, визначених керівником робіт.

- дотримуватися вказівних (розміточних) знаків, відхилення від яких може призвести до аварії;

- перед початком пересування, поворотом, під'їздом до робочого місця, а також у всіх випадках, коли існує можливість несподіваного наїзду на людину, переконатися у відсутності на шляху перешкод або сторонніх предметів, після чого дати попереджувальний звуковий сигнал, і тільки після цього починати рух;

- при одночасній роботі декількох одиниць спецтехніки, які прямують одна за одною, відстань між ними повинна бути не менше 5 м.

3.3. У період виконання спільної з іншими виконавцями роботи необхідно узгоджувати свої дії з ними.

3.4. Виходити й сідати в кабінку спецтехніки під час її руху не дозволяється. Перш ніж зійти, необхідно поставити важіль перемикання швидкостей в нейтральне положення і включити гальмо.

3.5. При русі під ухил необхідно обов'язково включати першу швидкість. При перемиканні швидкостей слід обов'язково загальмувати спецтехніку. При русі на підйом переключати швидкості забороняється. Круті повороти дозволяється проводити тільки на першій швидкості. Забороняється пересування і робота спецтехніки поперек крутих схилів, кут нахилу яких перевищує 30°.

3.6. При зустрічному роз'їзді необхідно, щоб інтервал між машинами складав не менше 2 м.

3.7. Виконувати команду "СТОП" слід негайно, ким би вона не подавалась.

3.8. У зимову пору року для запобігання замерзання стекол кабінки, їх слід протирати сумішшю солі з гліцерином.

3.9. Відкривати кришку радіатора допускається тільки при охолодженню двигуні. У разі необхідності допускається відкривати кришку неохолодженого радіатора за допомогою рукавиць чи ганчірки. При цьому слід оберегти руки та обличчя від опіків парою. При відкриванні кришки обличчя необхідно тримати подалі від заливної горловини радіатора і

знаходитися з навітряної сторони. Необхідно також дотримуватись обережності при зливанні гарячої води з радіатора.

3.10. Не допускається знаходження людей в зоні роботи екскаватора.

3.11. При зчепленні трактора з причіпними машинами необхідно користуватися першою передачею і найменшими обертами двигуна. Уважно стежити за діями працівників, які виконують зчіпку машин. Уникати різких ривків і за першим сигналом бути готовим зупинити трактор. Кріпити зчіпку дозволяється тільки при зупиненому тракторі.

3.12. Необхідно стежити, щоб ззаду причіпних машин не знаходилися люди, оскільки з-під коліс можуть вилітати камені або грудки землі, які можуть травмувати людей.

3.13. Відстань від зовнішнього краю коліс до бровки траншеї і котловану повинна бути не менше 1 метра.

3.14. У разі перерви в роботі, незалежно від її тривалості, стрілу екскаватора слід відвести в сторону від траншеї, а ківш опустити на ґрунт.

3.15. Під час роботи екскаватора забороняється:

– міняти виліт стріли при заповненому ковші (за винятком лопат, що не мають напірного механізму);

– регулювати гальма при піднятому ковші;

– підтягувати за допомогою стріли вантаж, розташований збоку;

– ремонтувати і регулювати вузли робочого органу, що знаходиться в траншеї.

3.16. Якщо в зоні роботи екскаватора розташовані підземні кабелі, водопровідні та каналізаційні труби, а також газопроводи, то обслуговуючий персонал повинен бути проінструктований про запобіжні заходи та вести роботу під наглядом представників інженерної служби.

3.17. Проводити роботи під проводами діючих ліній електропередач (ЛЕП) будь-якої напруги не дозволяється.

3.18. В охоронній зоні ЛЕП можна працювати тільки під безпосереднім керівництвом інженерно-технічних працівників.

3.19. Ґрунт на автомашину слід вантажити з боку заднього або бічного її борту. Не допускається проносити ківш над людьми і кабіною шофера. На час вантаження шофер повинен виходити з кабіни, якщо вона не має броньованого щита.

3.20. Ківш при розвантаженні слід опускати якнайнижче, щоб вантаж не падав повз кузова автомашини. Не можна допускати надгабаритного завантаження кузова і нерівномірного розподілу ґрунту в ньому.

3.21. Машиніст зобов'язаний стежити за станом траншеї. У разі виникнення небезпеки її зсуву чи обвалу, негайно відвести екскаватор у безпечне місце і повідомити про це керівника робіт. Шляхи відходу екскаватора повинні бути постійно вільними.

3.22. Під час руху екскаватора його стрілу необхідно встановлювати по напрямку ходу, а ківш підняти над землею на 0,5 – 0,7 метра, рахуючи від нижньої кромки ковша. Пересування екскаватора з навантаженим ковшем не дозволяється.

3.23. Очищати ківш від налиплої землі необхідно лопатою або скребком тільки після повної зупинки екскаватора. Очищати ківш ногами чи руками не допускається.

3.24. Чистку, змащування і ремонт спецтехніки допускається робити тільки після її повної зупинки. При цьому двигун повинен бути вимкнений, а всі рухомі та ходові частини застопорені.

3.25. Технічне обслуговування та поточний ремонт машини слід здійснювати в спеціально обладнаних приміщеннях або майданчиках. Для проведення технічного обслуговування чи ремонту машина повинна бути виведена з робочої зони.

3.26. Під час роботи забороняється:

– передавати управління спецтехнікою іншій особі;

– перевозити в кабіні спецтехніки людей;

– сидіти і стояти на рамі та інших частинах спецтехніки;

– видаляти руками коріння дерев, каміння та інші предмети з-під ковша екскаватора чи ножа бульдозера;

– залишати спецтехніку з працюючим двигуном.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. Поставити спецтехніку на місце, відведене для стоянки. Вимкнути двигун і загальмувати спецтехніку. В зимову пору року злити воду в чисту тару і щільно закрити пробкою.

4.2. Очистити спецтехніку від бруду та пилу. Підтягнути болтові з'єднання, змастити частини, які труться та обертаються.

4.3. Робочий інвентар почистити та скласти у спеціально відведене для цього місце.

4.4. Зняти спеціальний одяг, спецвзуття, інші ЗІЗ та помістити їх до місця зберігання.

4.5. Вимити руки, обличчя, при необхідності прийняти душ, переодягнутися у чистий одяг.

4.6. Доповісти керівнику про виявлені під час роботи недоліки.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

5.1. В процесі роботи можуть виникнути наступні аварійні ситуації:

– загоряння двигуна або паливопроводів;

– дорожньо-транспортні пригоди;

– перевертання спецтехніки;

– зсунення чи перевертання вантажу, що переміщується або складається.

5.2. У разі виникнення аварійної ситуації необхідно:

– обгородити небезпечну зону і не допускати в неї сторонніх осіб; якщо обстановка не загрожує життю і здоров'ю працівників і не повинна призвести до більш тяжких наслідків, необхідно її зберегти такою, якою вона була на момент настання події, для проведення розслідування;

– при пожежі приступити до її ліквідації; якщо погасити пожежу своїми силами неможливо, викликати пожежну команду;

– повідомити про те, що сталося, керівника робіт.

5.3. У разі настання нещасного випадку:

– негайно звільнити потерпілого від дії вражаючого фактору;

– перенести його в безпечне місце;

– визначити стан потерпілого, при необхідності надати йому домедичну допомогу, а у тяжких випадках викликати екстрену медичну допомогу.

5.4. При ліквідації аварійної ситуації виконувати вказівки керівника робіт.

Склав:

Старший механік автогосподарства

Володимир БЕЗНОСЕНКО

Узгоджено:

Начальник відділу охорони праці

Олег КОМІСАР

В.о. начальника юридичного відділу

Наталія ЗАЇКА